

Миливој Б. АЛАНОВИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 18. 10. 2021.
Прихваћен: 2. 3. 2022,

КОНСТРУКЦИОНА ПРИРОДА ЈЕЗИКА – КЉУЧ ЗА РАЗУМЕВАЊЕ ОДНОСА У РЕЧЕНИЦИ**

Конструкциона граматика језик посматра као мрежу конструкција, које је могуће таксономијски уредити. Конструкција као основна језичка јединица има своју формалну и значењску страну, али тек лексички састав одређује њене значењске координате, што неретко ствара велике проблеме у поступку рашчлањавања реченице, нпр. *Дошао је до куће / мрака / новца / сазнања* или *Расте ружа / јавни дуг* итд. Зато ћемо у овоме истраживању указати на мисаоне механизме који стоје у основи језичкога стваралаштва а који пружају основ за боље разумевање структурних и значењских односа у реченици.

Кључне речи: конструкција, значење, транспозиција, лексички састав.

1. Увод

Конструкциона граматика, која се појављује као један од последњих изданака генеративне семантике и когнитивне лингвистике, језик посматра као мрежу конструкција, које је могуће таксономијски уредити. Ова теоријско-методолошка оријентације заснива се на неколико темељних принципа на којима почива језички развој и језичко стваралаштво, а међу њима се посебно истичу схематска природа језичких израза и ритуализација језичкога понашања (Голдберг 1995: 6; Крофт/Круз 2004: 308; Крофт 2009: 15; Смирнова/Мортелманс 2010: 131). Сасвим поједностављено говорећи, језик се усваја тако што говорник овладава одређеним, ограниченим инвентаром формула, које у конкретним говорним ситуацијама бивају попуњене потребним значењским садржајем. Иако се у виду правилности може рећи да сам

* milivoj.alanovic@ff.uns.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта који се изводи на Филозофском факултету у Новом Саду, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

тип конструкције одређује њен значењски оквир, пуњење конструкција конкретним значењем спроводи се посредством лексичких јединица (Голдберг 1995: 8; Золотова 2009: 232). Тако, на пример, конструкције по моделу Субј + Гл означавају да се какав процес приписује субјекатском појму, али се о процесу добија информација тек када се варијабла Гл попуни конкретним лексичким глаголом, нпр. *Марко трчи / спава / види* итд. Осим тога, иако је за субјекатски појам у овом типу конструкција резервисана, или предвиђена, улога агенса или експеријента (Ристић 1999: 159; Алановић 2011: 15), свакако нека од улога у домену семантичког субјекта јер је у питању једини учесник ситуације, различита лексичка комбинаторика ипак опомиње да није занемарљив број примера где бележимо мање или веће одступање од конструкцијом успостављеног значењског оквира, нпр. *Расту цене, Расте незадовољство грађана, Расте јавни дуг* итд. Атипичан лексички избор, видимо, указује на значајне промене унутар конструкционог значења, што се углавном манифестује у виду промене ситуационог типа.

Не завређује, дакле, нашу пажњу само чињеница да се, у духу овога правца, конструкција поима основном језичком јединицом која има своју формалну и значењску страну, већ много пре појава да лексички састав одређује значењске координате конструкције, што управо у традиционалним приступима структури реченице ствара велике проблеме у поступку њеног рашчлањавања, нпр. *Дошао је до куће / мрака / новца / сазнања* или *Расте ружа / јавни дуг* итд. Стога, ако се имају у виду законитости обликовања исходишне конструкције, претпостављамо, то ће омогућити да се избегну бројне контрадикторности у интерпретацији њене структурне и значењске организације, при чему у првом реду мислимо на не сасвим усамљено мишљење да су, на пример, декомпоновани предикати јединствене и целовите синтаксичко-семантичке јединице и сл.

Зато ћемо у овоме истраживању, на примеру неколико различитих типова конструкција, указати на мисаоне механизме који стоје у основи језичкога стваралаштва и који пружају основ за успешније решавање проблема у анализи реченице, посебно у идентификовању њених саставних делова.

2. Три студије случаја

У овом поглављу намеравамо да на примерима трију типова конструкција, или реченичних образаца, укажемо на то како се драстично мења основно конструкционо значење у зависности од лексичке селекције (Бондарко 1978: 143; Голдберг 1995: 33–34; Цим/Лаш 2013: 23–25). Број конструкција који овде разматрамо само је услован и не треба га доводити у везу са потпуношћу описа, али овај избор сматрамо сасвим адекватним за илустровање појаве да се иста конструкција, тј. реченична структура са истим лексичким глаголом, повезује са различитим ситуационим типовима (Золотова 2009: 231, 233).

2.1. За први конструкциони тип смо одабрали реченични образац који конституише медијални глагол *расти*, чији лексички колокати на субјекатској позицији показују знатну варијантност, нпр.:

- (1) Пшеница расте.
- (2) Расте тесто.
- (3) Марко расте (од узбуђења).
- (4) Расте узбуђење и код родитеља и код првака.
- (5) Расте интересовање грађана за готовинске кредите.
- (6) Расте јавни дуг Србије.
- (7) Расту камате на динарску штедњу.

Сви наведени примери су изведени по истом граматичком моделу, и то Субј + Гл_{расти}. Ако бисмо макар и на тренутак прихватили начела теорије валентности, онда бисмо утврдили да су сви примери израз синтаксичке валентности глагола *расти*. Додуше и његове различите семантичке валентности! С друге стране, у конструкционој граматици се глагол не поставља изнад других чланова конструкције (Золотова 2003: 156; Голдберг/Девин 2006: 6; Енгел 2009: 120; Смирнова/Мортелманс 2010: 141), што за нашу тему и није од нарочите важности, јер искључиво разматрамо лексичкосемантичке односе између глагола *расти* и његовог јединог аргумента – граматичког субјекта.

С обзиром на то да глагол има само један аргумент, онда је и исходиште или сигнал свих значењских преоблика у реченици управо лексичкосемантички потенцијал граматичког субјекта.

Лексикографска обрада глагола *расти* у РМС може бити добар оријентир за утврђивање његових различитих значењских реализација у посматраним примерима. Тако су у овом речнику забележена следећа значења: 'постајати већи, виши, напредовати, развијати се; повећавати обим, висину, количину; повећавати износ, вредност; узимати маха, јачати; добивати шире размере; постајати интензивнији' итд. (РМС 5: 444). Како и обрада глагола у РМС показује, у његовом се значењском потенцијалу истичу две кључне компоненте, при чему се једна тиче повећања величине бића или предмета, а друга интензитета каквих процеса, појава и сл.

2.1.1. Прва два примера, можемо рећи, илуструју основно значење глагола, које подразумева повећање величине бића, материје или пак предмета, али је управо оно метонимијском модификацијом пренето и на друге, апстрактније домене, при чему се релевантна квантификативна компонента и даље задржава. Тако се повећање квантитативних својстава подједнако прати и код бића, предмета и различитих материја, али и код процеса и појава. Овај метонимијски пренос основне значењске компоненте глагола која регулише квантитет подразумева и одговарајућу лексичку селекцију на субјекатској позицији – уместо именица са предметним сада имамо именице са процесуалним значењем, нпр. *Расте интересовање / одушевљење / узбуђење* итд.

2.1.2. Међутим, увођење девербативних и деадјективних именица као аргумената глагола *расти* оставља немале последице на значењску интерпретацију реченице. Као прво, субјекат постаје семантички центар предика-

тивности – или експонент логичког предиката (Арутјунова 2003: 70), и као друго, сви логички аргументи логичког предиката укључују се у реченицу посредством главе субјекатске синтагме која одређује у исто време и тип означене ситуације (Филмор 1968: 24; Голдберг 1995: 39–40, 49; Всеволодова 2000: 123–126). На овај начин једноаргументни граматички модел постаје подесан оквир за вишеаргументне пропозиционе моделе или садржаје. Захваљујући овој појави, у оквиру субјекатске синтагме се укључују и пропозициони субјекат и пропозициони објекат, нпр. *интересовање*_{проп. пред.} *младих*_{проп. субј.} *за спорт*_{проп. обј.}. Тако у једном случају цела конструкција задржава медијалну интерпретацију, нпр. *Расте узбуђење*, док у другом добија транзитивну, нпр. *Расте интересовање за спорт*. Као што то и последњи примери показују, губитак или слабљење лексичког значења глагола компензује се померањем лексичкосемантичког центра конструкције на позицију субјекатског аргумента, који сада непосредно регулише конкретан ситуациони тип, при чему реченична форма и пропозициона структура могу бити у оштрој колизији, што изискује номиналну регулацију дијатезе и транзитивности (Дик 1997: 247; Тестелец 2001: 414; Алановић 2009: 127).

2.1.3. Међутим, пример (7) показује да се и контекстуално, без лексичкосемантичког експонента пропозиционог предиката, може регулисати дијатеза, и то дизањем пропозиционог објекта на субјекатску позицију, нпр. *Расту камате* и сл. У последњем случају реч је о контекстуалном пасиву (Пипер 2005: 628), а за овакву интерпретацију постоје барем два разлога. Наиме, када означени појам није творачки укључен у дату ситуацију, односно када не даје покретачки импулс радњи, онда му и не припада улога вршиоца радње. С друге стране, ова реченица се може посматрати и као конверзив у односу на активну варијанту, нпр. *Повећавају камате*, где именица *камата* заузима своју формацијску позицију – објекатску.

Донекле је сличан и пример (6), који може имати двојаку интерпретацију значења субјекта – објекатску и евентуално предикаторску, што опет сликовито показује да се основно конструкционо значење оштро супротставља пропозиционом значењу, које проистиче из лексичкосемантичког контекста. Тако, иако глагол *расти* служи и као оператор интензитета радње – *Расте узбуђење*, ово се квантификативно својство може испољити и у виду повећања броја актера укључених у радњу, нпр. *Расте број заражених* или *Расте производња чипова* итд.

2.2. Други конструкциони образац чини модел с глаголом кретања *ући* / *улазити* и једним просторним адвербијалом циљнога типа – *у* + акузатив, при чему су нам у фокусу пажње значењске преоблике глаголских сателита – граматичког субјекта и просторнога адвербијала. Нпр.:

- (8) Ана је ушла у продавницу.
- (9) Марко је већ ушао у ову проблематику.
- (10) Бранко је ушао у расправу с директором школе.
- (11) У њега је ушао неки немир.
- (12) Производња чипова је ушла у завршницу.

(13) Ушли су у фазу самообмане.

(14) Овај задатак ми не улази у главу.

Основно значење глагола *ући*, према РМС (РМС 6: 629–630) јесте 'крећући се доспети у какав затворен, ограничен простор', које се даљим метонимијским и метафоричким модификацијама преиначава у 'доспети до каквог друштвеног положаја, ступити у какву делатност или у животно доба, разумети нешто' и сл. Сва поменута значења су забележена и у примерима (8)–(14), али оно што одмах пада у очи јесу главне стратегије које омогућују промену значења глагола и целе реченице, а то су транспозиција простора у непросторна значења те персонификација не-лица на субјекатској позицији (Вилдген 2008: 79–82).

2.2.1. Примарно значење глагола *ући* подразумева да се на позицији граматичког субјекта налази информација о објекту локализације, односно о фигури у покрету – углавном лицу, док се локализатор појављује у облику предлошког акузатива (пример [8]). Метонимијска замена физичког простора за какву научну област или уопште област људскога деловања, у форми истог граматичког обрасца, сигнал је за промену глаголскога значења, које се од просторномобилних трансформише у интелектуалне односе, што видимо у примеру (9). На овај начин се значење 'крећући се доспети у какав простор' преиначава у 'размишљајући или промишљајући проникнути у какав проблем', што илуструје да се физички простор релативно лако транспонује у човеков умни или уопште унутрашњи 'простор'.

2.2.2. Као део човековог 'спољашњег' простора узимају се релативно често и различити процеси у којима узима учешће, те се у том случају глагол *ући* појављује у функцији фазног оператора (Алановић 2013: 51), у чијем се значењу очитује метонимијска замена 'ступити у простор' за 'ступити у акцију', као у примеру (10). У реченицама овога типа компензаторно је промењен и значењски профил примарно адвербијалне конструкције у + акузатив, у чији састав сада улази девербативна именица као непосредни експонент пропозиционог предиката, а уз њу и сви рематски аргументи, нпр. пропозициони објекти и сл. Управо ова могућност, попут претходног модела, обезбеђује да се интранзитивним формама изразе транзитивни садржаји.

2.2.3. Несклад између форме и садржаја реченице илуструју и, сваки на свој начин, примери (11) и (14). Заједничко за ова два примера јесте сценарио по којем се у границама адвербијала појављује носилац ситуације, тј. пропозициони субјекат, схваћен или као агенс или као експеријент, будући да се човек поима као садржалац за различите процесе (Кликовац 2004: 207, 208) – интелектуалне и афективне радње. С друге стране, граматички субјекат једном даје податак о објекту интелектуалне делатности агенса (14), а други пут о афективном стању у које је запао његов носилац (11), што у великој мери ограничава контролу и одговорност субјекатског појма, те не би нетачно било рећи да је реч о пасивном облику дијатезе – 'овај задатак се не може научити', с обзиром на то да је објекат радње у реченицу укључен у форми субјекта (Дик 1997: 247). Ипак, ваља приметити да овакав распоред пропози-

ционих аргумената верно осликава доживљај емоционалних искустава човека и његовог интелектуалног рада – с једне стране, емоционални надражаји долазе из спољашњег света и освајају или запоседају човеков унутрашњи простор, док усвајање знања подразумева да се слика о свету похрани – у човековој глави, као његовом интелектуалном центру.

2.2.4. Иако је податак о носиоцу ситуације један од централних у реченичном садржају, без обзира на место његове реализације, у примеру (12) остали смо ускраћени за ову информацију, што није неуобичајено када номинализовани израз заузима место граматичког субјекта и када је информативно тежиште умерено на објекат радње – *производња чипова*. Граматички распоред информација у реченици (12) открива намере говорника да се у први план постави процес а не покретач процеса. Како је граматички субјекат непосредни експонент пропозиционог предиката и његових аргумената, занимљива је функција циљнога акузатива у значењској структури, а у питању је фазна модификација субјектом означеног процеса – 'бити при крају, завршавати се'. На исти је начин и у (13) реченична конструкција обележена фазношћу, с том разликом да је сада у питању ингресивност, чији је носилац сам управни глагол *ући*. И још, занимљива је синтагматска организација израза *фаза обмане* – управна именица је процесуални оператор док је њен сателит предикатор, тако да видимо да податак о конкретном процесу може бити умерен 'дубље' у структуру именичке синтагме, што је чест проседе када предикаторску функцију не преузимају девербативне именице, нпр. **ући у обману*.

2.3. Трећи структурни образац који желимо да сагледамо кроз призму конструкционе граматике јесте двовалентна прелазна конструкција с глаголом *имати*, и то модел СУБЈЕКАТ_{ном.} + *имати* + ОБЈЕКАТ_{акуз.}. Нпр.:

- (15) Ана има бицикл.
- (16) Бојан има два метра.
- (17) Марко има прехладу.
- (18) Мара има добар преглед ситуације.
- (19) Биљана има жељу да студира хемију.
- (20) Ова изјава министра имала је снажан утицај на наше пословање.
- (21) Нека храна има моћ да нас орасположи.
- (22) Потреба да живи у чистој средини има велики значај за савременог човека.

Према РМС (РМС 2: 447), глагол *имати* значи 'поседовати какав предмет или неку особину; бити у каквом расположењу; мерити, бити неке старости; желети, намеравати; постојати' и сл., при чему се сва наведена значења, разуме се, не изражавају двовалентним моделом који посматрамо.

2.3.1. Као и у претходна два модела, примери (15)–(22) изведени су на темељу истог граматичког обрасца, који уз лични глагол укључује још граматички субјекат и директни објекат, где у полазној реченици под (15) субјекат означава лице као посесора а слободни акузатив објекат посесије. Управо је ова реченица израз основног конструкционог значења. Све даље значењске

преоблике иду на рачун крњења основног значења конструкције, а неке од примењених стратегија јесу: именичка регулација предикативности, деперсонализација субјекта и десупстанцијализација објекта, при чему једна или друга стратегија могу бити активирани истовремено у реченици. На овај начин се, у бити, конструкционим обрасцем успостављени значењски односи мењају, и то крњењем значењског интегритета субјекта или много чешће објекта.

2.3.2. Удаљавање од основног конструкционог значења, које подразумева укљученост лица као посесора и предмета посесије, темељи се на десупстанцијализацији објекта посесије, те се наместо предмета материјалне природе у ситуацију укључују мерне јединице или пак физиолошка стања, чиме се однос посесор – посесум преиначава у однос носилац особине – особина или носилац стања – стање, нпр. у (16) и (17). Како у овом случају долази до неутрализације објекатског значења, или семантичке транзитивности глагола, новоуспостављено конструкционо значење укршта се са значењем одговарајуће копулативне конструкције, нпр. *Бојан је двометраш*, или с конструкцијама с лексичким глаголима типа *прехладити се* и сл., нпр. *Марко се прехладио*. Без обзира на слабљење или чак губитак објекатског значења, базични однос посесор – посесум и даље се препознаје у апстрактним везама, када удаљени објекат посесије постаје процес – *имати сат* према *имати жељу*.

Тако, како глагол *имати*, и то не само у нашем језику, неретко бива лексички употребљен, нпр. као помоћни или пак функционални глагол (Алановић 2017), то омогућује да се семантички центар предикативности измести из глагола на позицију једне од његових допуна, субјекта или објекта. Тако у примерима (18) и (19) налазимо типичне глаголске перифразе, или декомпоноване предикате/глаголе (Тополињска 1982; Радовановић 1990; Танасић 1995; Мразовић 2009), типа *имати преглед/поглед/обичај* или *имати жељу/намеру/потребу*, где прве функционишу као предикатори а друге као модални оператори, у чијем саставу одговарајуће именице уводе пропозициони објекат или пак пропозициони предикат, нпр. *преглед ситуације* или *жеља за учењем* итд., што опет доказује да се ограничења граматике глагола *имати* надомешћују именичким граматичким и семантичким потенцијалом.

2.3.3. Насупрот претходним примерима, где смо пратили промену у границама граматичког објекта, промена на позицији граматичког субјекта углавном је резултат деперсонализације актера ситуације, као у примеру (21). Како је поступак деперсонализације праћен слабљењем или неутрализацијом агентивности, то значи да се субјектом уводи најближе неагентивно значење – узрок у форми не-лица. Компензаторно, агенс радње, или пак носилац стања, уведен је под окриљем објекатске синтагме, и то као објекат глагола *орасположити* у допунској конструкцији уз именицу *моћ* која је сама у улози модалног оператора.

Но, ипак посебну пажњу заслужују примери (20) и (22), коју су изведени не само на темељу десупстанцијализације објекта већ и на бази процесуализације субјекта, што отвара пут да се једнопропозициони модел реченице трансформише у двопропозициони или чак вишепропозициони. Тако при-

мер *Ова изјава министра имала је снажан утицај на наше пословање* укључује три пропозиције – ‘министар је нешто изјавио’, ‘то је утицало на нас’ и ‘ми послујемо тако’, при чему се и сам модални оквир може лексикализовати када глава именичке синтагме постаје модална реч, нпр. *потреба, жеља, намера* итд. Тако, значењска структура оваквих конструкција више одговара законитостима обликовања текста него просте реченице.

3. Закључак

У већем делу рада смо се бавили примерима делексикализације глагола, што је условило померање значењског тежишта реченице на друге позиције. Без обзира на то, крњење семантичког интегритета глагола није ишло на рачун граматичких образаца у којима фигурира, што потврђује оправданост приступа по којем је језик саздан од – конструкција. С друге стране, намера нам је била да покажемо да се и у таквим околностима бележе веће или мање значењске варијације унутар истог типа конструкције, што нас наводи на закључке општелингвистичке природе, а најважнији међу њима јесу:

- (а) лексика и граматика чине континуум, где неретко лексичке јединице преузимају улоге типичне за оне граматичке;
- (б) усвајање језика прати два пута: овладавање граматичким обрасцима те правилима њиховога лексичкога попуњавања;
- (в) граматички обрасци су устаљене форме, док се језичка индивидуалност темељи на одговарајућој лексичкој комбинаторици;
- (г) граматичка форма се увек може повезати са основним конструкцијоним значењем;
- (д) основно значење конструкције се може пратити и у њеним удаљеним реализацијама;
- (ђ) основни механизми удаљавања од основног конструкционог значења јесу метонимија и метафора;
- (е) непосредни резултат значењских преоблика јесу: (1) промена у значењској структури било делова било конструкције у целини; (2) промена типа означене ситуације; (3) несклад форме и значења конструкције – интранзитивним конструкцијама означавају се транзитивни садржаји и обратно, затим активним формама граде се пасивна значења, пропозициони елементи бивају распоређени на алтернативне позиције у реченици итд.

Дакле, без обзира на значење конструкције, граматички интегритет њених делова остаје нетакнут, чак и у *Расте напетост међу старијима, Има налог да нас ухапси, У нас је ушао немир* итд., што у немалом броју случајева готово обесмишљава синтаксичку анализу засновану на идентификовању сваког појединачног елемента реченице. С друге стране, без ове композиционе анализе не би било могуће проникнути у саму бит људскога мишљења,

што опет даје легитимитет различитим приступима, под условом да се унапред знају домети и ограничења свакога од њих појединачно.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Алановић 2009:** Миливој Алановић, Лексичко-синтаксичка средства пасивизације, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/1, 123–133.
- Алановић 2011:** Миливој Алановић, *Каузативност – манипулативност: од концепта ка форми*, Библиотека ТЕЗЕ Д, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду.
- Алановић 2013:** Миливој Алановић, Типични структурно-семантички модели глаголских перифраза са глаголима просторно-мобилних односа, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 56/2, 39–59.
- Алановић 2014:** Миливој Алановић, О лексичкој регулацији транзитивности, *Српски језик*, 19, 275–288.
- Алановић 2017:** Миливој Алановић, Функционална употреба речи: глаголи између лексичке и граматичке службе, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LX/2, 87–117.
- Бондарко 1978:** Александр В. Бондарко, *Грамматическое значение и смысл*, Ленинград: Наука.
- Вилдген 2008:** Wolfgang Wildgen, *Kognitive Grammatik. Klassische Paradigmen und neue Perspektiven*, Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- Всеволодова 2000:** Майя Всеволодова, *Теория функционально-коммуникативного синтаксиса*, Москва: МГУ.
- Голдберг 1995:** Adele E. Goldberg, *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*, Chicago – London: The University of Chicago Press.
- Голдберг/Девин 2006:** Adele Goldberg, E. Devin & M. Casenhiser, “English Constructions”. In: Aarts, Bas & April McMahon (Ed.). *The Blackwell Handbook of English Linguistics*, London: Blackwell, 343–355.
- Дик 1997:** Simon C. Dik, *The Theory of Functional Grammar. Part 1: The Structure of the clause*, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Енгел 2009:** Ulrich Engel, *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Berlin: ESV.
- Золотова 2003:** Галина А. Золотова, *Коммуникативные аспекты русского синтаксиса*, Москва: УРСС.
- Золотова 2009:** Галина А. Золотова, *Очерк функционального синтаксиса русского языка*, Москва: УРСС.
- Кликовац 2004:** Duška Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Крофт/Круз 2004:** Wiliam Croft & David Alan Cruse, *Cognitive Linguistics*, Cambridge: CUP.
- Крофт 2009:** Wiliam Croft, *Radical Construction Grammar, Syntactic Theory in Typological Perspective*, New York: Oxford University Press.

- Мразовић 2009:** Pavica Mrazović, *Gramatika srpskog jezika za strance*, Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Пипер 2005:** Предраг Пипер, Семантичке категорије у простој реченици: синтаксичка семантика, у: Пипер и др. *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 575–982.
- Радовановић 1990:** Milorad Radovanović, *Spisi iz sintakse i semantike*, Novi Sad – Sremski Karlovci: Dobra vest – Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Ристић 1999:** Стана Ристић, Категорија очекиваности у неким граматичким и лексичким јединицама, Научни састанак слависта у Вукове дане, 28/2: 159–166.
- РМС** – *Речник српскохрватског књижевног језика*, књ. 1–3, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, књ. 4–6, Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- Смирнова/Мортелманс 2010:** Elena Smirnova & Tanja Mortelmans, *Funktionale Grammatik, Konzepte und Theorien*, Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- Танасић 1995:** Срето Танасић, Декомпоновање глагола и структура просте реченице, *Јужнословенски филолог*, LI, 157–166.
- Тестелец 2001:** Яков Г. Тестелец, *Введение в общий синтаксис*, Москва: РГГУ.
- Тополињска 1982:** Зузана Тополињска, Перифрастични предикатски изрази на међусловенским релацијама, *Јужнословенски филолог*, 38, 35–49.
- Филмор 1968:** Charles Fillmore, The Case for Case. In: E. Bach & R. T. Harms (Ed.), *Universals in Linguistic Theory*, London: Holt, Rinehart and Winston, 1–88.
- Цим/Лаш 2013:** Alexander Ziem & Alexander Lasch, *Konstruktionsgrammatik. Konzepte und Grundlagen, Gebrauchsbasierte Ansätze*, Berlin – Boston: Walter de Gruyter.

Milivoj Alanović

THE CONSTRUCTIONAL NATURE OF LANGUAGE – THE KEY TO UNDERSTANDING RELATIONS IN A SENTENCE

Summary

Construction grammar views language as a network of constructions, which can be arranged taxonomically. The construction as a basic linguistic unit has its formal and semantic side, but only the lexical composition determines its semantic content. Therefore, in this research, we will point out the thought mechanisms that underlie linguistic creativity and that provide the basis for a better understanding of structural and semantic relations in a sentence.

Key words: construction, meaning, transposition, lexical composition.